

ПРОВІДНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

Левченко Фессалоніка Григорівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
відділу профільного навчання
Інститут педагогіки НАПН України

Організація самоосвітньої діяльності педагога з подальшим результативним її здійсненням - одна з надзвичайно актуальних проблем педагогічної науки у ХХІ ст. Адже відбулися зміни в підходах у напрямку нестачі тих знань, що людина отримує у закладах вищої освіти. Сьогодні термін життєдіяльності отриманих знань – 3-5 років, а в деяких галузях, найбільш сучасних – 1 рік. Саме тому самоосвіта є найбільш актуальною для підвищення фахового рівня.

Надання якісної сучасної освіти, не можливе без постійного професійного розвитку педагогічних працівників та їх відповідності нагальним потребам суспільства в процесі формування компетентнісного, усебічно розвиненого та конкурентоспроможного фахівця.

Закон України «Про освіту» визначає самоосвіту, як інформальну освіту, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю [1].

Самоосвіта це пізнавальна діяльність педагога з оволодіння загальнолюдським досвідом, методологічними та спеціальними знаннями, професійними вміннями і навичками, необхідними для удосконалення педагогічного процесу, що здійснюється цілеспрямовано. Поза самоосвітою та саморозвитком ідея компетентнісного, особистісного та професійного зростання викладача є нездійсненою.

В основу організації самоосвіти педагогічних працівників в умовах компетентнісно орієнтованої освіти покладено принципи. Ю. Бабанський вважав, що принципами навчання називають виявлені дидактикою закономірності, що впливають з деяких основоположних вимог, дотримання яких забезпечує оптимальне (найкраще для даних умов) функціонування навчання [2].

З-поміж усього переліку дидактичних принципів виокремлюємо ті, що сприяють самоосвітній діяльності педагогів, зокрема:

1. Систематичності і послідовності, що полягає у впровадженні індивідуальних, колективних та цільових методів самовдосконалення педагогів і контролю їх професійного зростання.

2. Направленості самоосвіти на практичну діяльність педагога у відповідності до сучасних трансформацій суспільства, реформування системи освіти, розвитку технологій.

3. Комплексності самоосвіти через врахування психолого-педагогічних аспектів освітньої діяльності, а саме: педагогічна рефлексія, професійне вигорання, освітній тайм-менеджмент.

Процес самоосвіти містить такі мотивуючі аспекти: вона є продовженням логічного ланцюга професійної освіти (школа, заклади вищої освіти, післядипломна освіта), а також наслідком «незадоволення» професійною освітою. Тому актуальність самоосвіти педагога зумовлена психологічними аспектами та специфікою вчительської праці: по-перше, самоосвіта повідомляє істину, яка інтерпретується відповідно до власних, часто застарілих поглядів; по-друге, педагоги обмежені у часі для отримання інформації в порівнянні з учнями [3].

Серед колективних форм самоосвіти найбільшого поширення сьогодні набули: відкриті уроки, взаємовідвідування уроків, засідання педагогічної та методичної рад шкіл, науково-практичні семінари, тренінги, практикуми, педагогічні читання.

Реалізуються колективні форми у процесі проведення: майстер-класів, тренінгів, науково-практичних семінарів, педагогічних нарад тощо.

До індивідуальних форм відносяться курси підвищення кваліфікації, участь у вебінарах та масових-онлайн курсах, вивчення психолого-педагогічної та наукової літератури, підготовка доповідей, публікацій тощо.

В сучасних умовах розвитку самоосвіти педагога найбільшою популярності набули інноваційні форми такі, як: проект; розробка електронних уроків, посібників тощо; розробка пакету тестового матеріалу в електронних оболонках; створення особистої методичної чи предметної web-сторінки; створення електронної бібліотеки творів художньої літератури згідно програм тощо.

Використання зазначених форм у процесі самоосвітньої роботи педагога сприяє підвищенню його професійної компетентності і формуванню ключових компетентностей учнів закладів загальної середньої освіти.

Дотримуючись другого принципу в організації самоосвітньої діяльності вчитель здійснює самомоніторинг.

Самомоніторинг є засобом формування особистої відповідальності вчителя, мотивуючи його на адаптацію до нових вимог часу. На відміну від достатньо поширеного у багатьох рейтингу, самомоніторинг дає можливість вчителю самостійно оцінювати свою діяльність, бо кожний вид вимірюється в балах, а певна сума балів відповідає конкретній категорії. Самомоніторингом передбачено, що кожен учитель планує свою самоосвітню діяльність, де відповідно набирає потрібну йому суму балів.

За допомогою карткок самомоніторингу створюється можливість ефективного планування вчителем свого перспективного індивідуального плану роботи щодо формування професійних компетенцій, адже в них вказано розділи основних видів методичної діяльності, які можна адаптувати під власну методичну проблему, уподобання і нахили.

Серед розділів картки самомоніторингу варто відзначити наступні: навчальна робота, позааудиторна робота, методична робота (організаційна), робота на міському рівні, робота на обласному рівні, робота на всеукраїнському і міжнародному рівнях, самоосвіта та педагогічна компетентність.

Щодо комплексного підходу до самоосвіти, то допоміжними факторами самоосвітньої діяльності в закладах освіти є використання сучасних методів направлених на втілення принципів освітнього таймменеджменту, тим-білдінгу, педагогічної рефлексії та запобіганню професійному вигоранню.

Освітній таймменеджмент реалізують через врахування особистих побажань учителів при складанні розкладу, індивідуальній розсилці викладачам важливих повідомлень щодо освітнього процесу методичним кабінетом і предметним комісіям, замість проведення нарад, чи загальних зборів тощо. Також створюється психологічна служба для вчителів, яка діє в рамках школи педагогічної майстерності та індивідуальних консультацій.

Ефективною роботою з метою формування колективу і запобіганню професійному вигоранню є екскурсії колективом до визначних місць, організація вечорів, свят за участю усього колективу закладу освіти.

Отже, втілення провідних принципів сприяє організації ефективної самоосвітньої діяльності педагога, що сприяє активізації основних складових професійного розвитку, а саме: когнітивної, змістової, мотиваційної.

Список літератури:

1. Закон України «Про освіту». [Проект]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Бабанский, Ю.К. (ред.) Педагогика: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов (2-е изд). Москва: Просвещение, 1988. 489 с.

3. Жорова І. & Кузьмич Т. & Назаренко Л. Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності: методичні рекомендації. Херсон: РІПО, 2012. 80 с.